

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА**

СПОРТСКИ СИСТЕМ И ДЕЧИЈИ СПОРТ

Београд, 2021.

За припрему презентације је коришћен уџбеник ЛЕВТИЋ, Бранислав (уредник), РАДОЈЕВИЋ, Јарослава (уредник), ЈУХАС, Ирина (уредник), РОПРЕТ, Роберт (уредник). *Дечији спорт од праксе до академске области*. 1. изд. Београд: Факултет спорта и физичког васпитања, 2011.

СИСТЕМ СПОРТА И ДЕЧИЈИ СПОРТ

1. УВОД

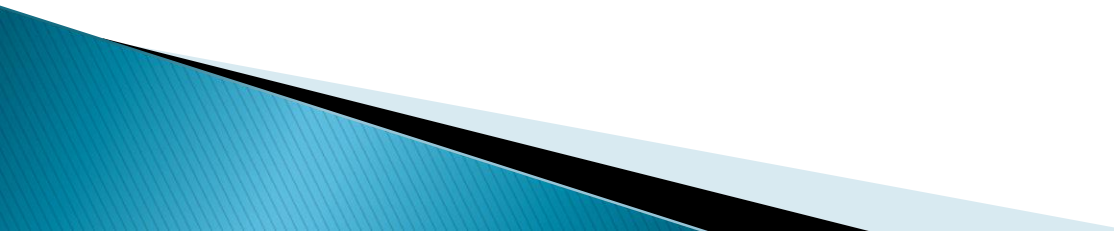
ШТА ЈЕ СПОРТ?

Према повељи Савета Европе спорт је свака форма физичке активности која кроз организовано или самостално учешће има за циљ исказивање и побољшање физичке кондиције и менталног задовољства појединца, гради и негује социјалне односе, и чини да се постижу резултати на такмичењима свих нивоа.

Учешће што већег броја грађана оба пола, свих узраста, радног и здравственог статуса, постизање личних, националних и врхунских резултата се може одредити као циљ спорта сваке од чланица Савета Европе (СЕ).

1. УВОД

Спорт је организована активност којом се остварују културне вредности, демократизује друштво, подиже квалитет живота и подстиче изградња националног идентитета кроз успехе појединца и тимова на такмичењима на међународној конкуренцији.

1. УВОД

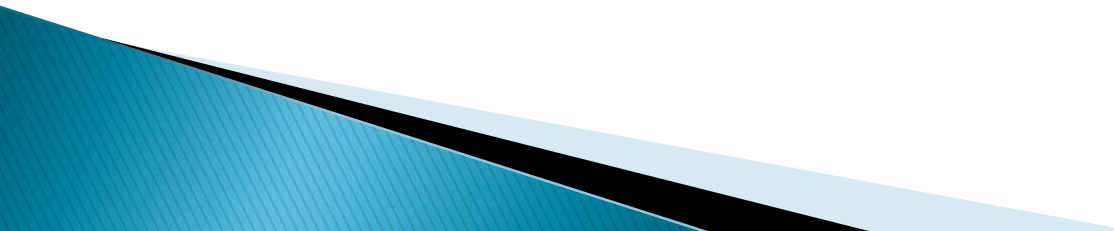
Спорт такође има/омогућава:

економску категорију, нова радна места, инвестира капитал, остварење идеологија политичких партија, решавање младалачке деликвенције, побољшава здравље...

Спорт ствара многа добра друштву које га негује, организује, усавршава...

1. УВОД

У односу на суштину организовања спорт може бити:

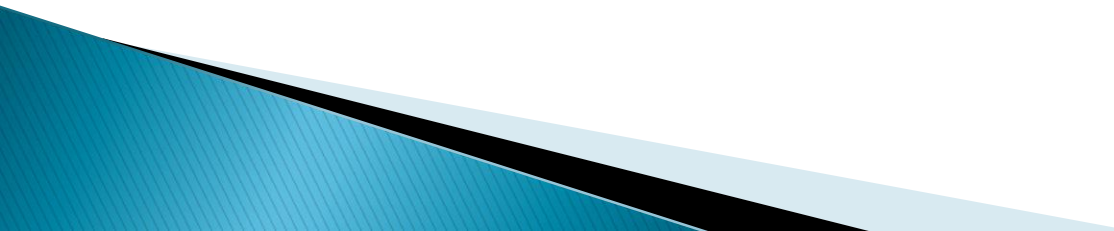
- ▶ Проолимпијски спорт
 - ▶ Спорт у институцијама
 - ▶ Спортске активности појединаца које нису високо институционално утемељене
 - ▶ Спорт у туризму
 - ▶ Екстремни спорт.
-

1. УВОД

У историји развоја спорта је постојала подела на:

- Аматерски
- Професионални.

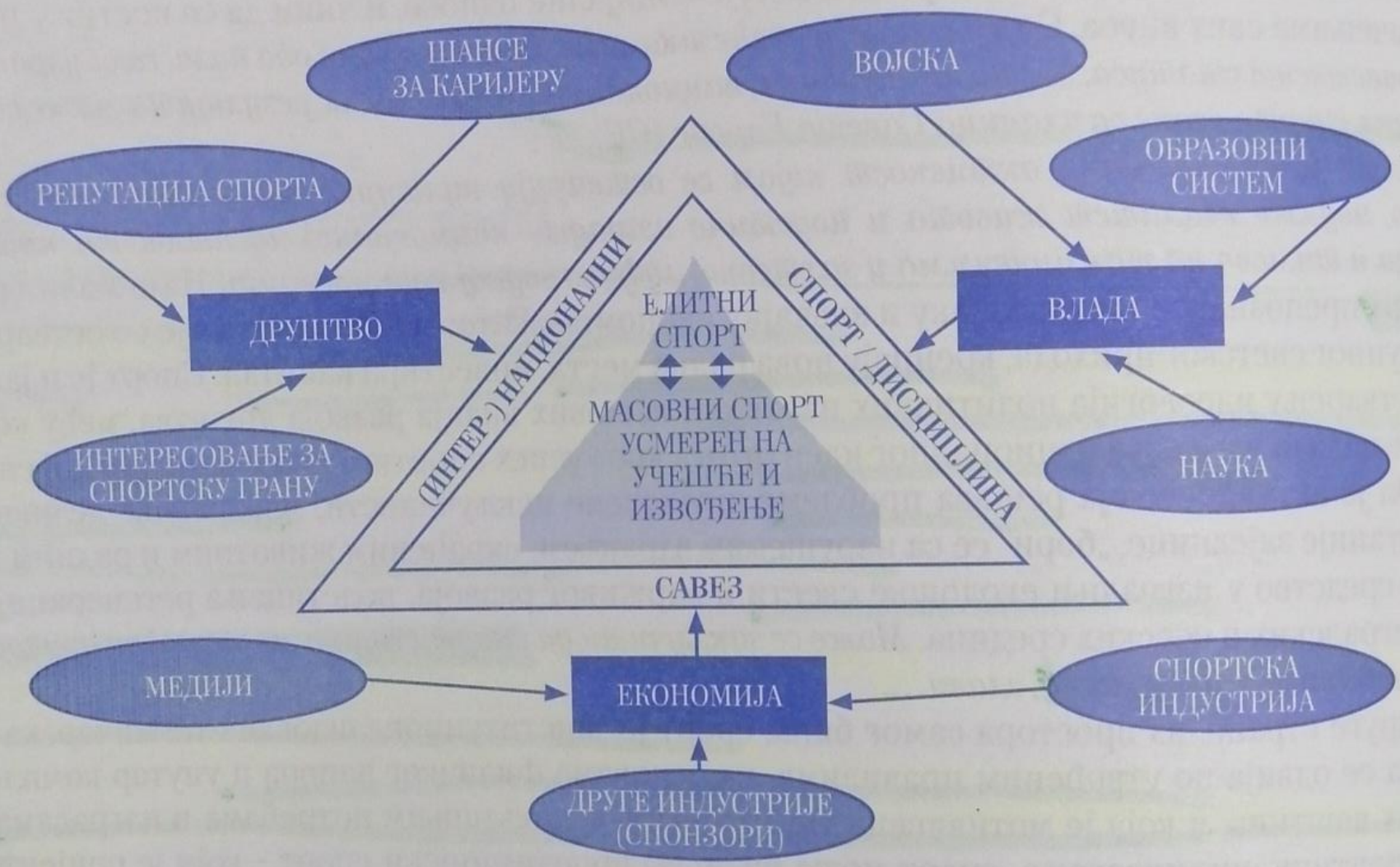
Најстарија подела спорта је на:

- Масовни
 - Национални
 - Врхунски.
-

1. УВОД

Већина система спорта се ослања на три стуба:

- Сам систем спорта (кога креирају и управљају сп. орг.)
- Друштвени чиниоци (основа за развој спорта и сп. грана)
- Окружење спортског система (слика 1).

Слика 1. Аналитички модел окружења система спорта (модификовано према De Bosscher et al., 2008).

1. УВОД

- Последњих деценија се уочава да постоји борба између националних система спорта са циљем освајања што већег броја медаља на такмичењима (на пример ОИ).
- Резултати су често разлог за промену система спорта. *Системи спорта су целине сврсисходне циљу и времену у коме постоје, они се мењају, развијају и усавршавају са променом циљева и односа.*
- Изјава директора Аустралијског института спорта.

1. УВОД

Шта све припада систему спорта једне земље?

Физичко васпитање и школски спорт, спорт за све, науке спорта, ангажованост и улога волонтера, запослени у спортској организацији, тренажни центри...тако да се свака промена система спорта мора планирати и извести као делатност коју чине три дела активности према Јевтићу 2006:

- Израда идејног оквира новог система-прототип
- „Живот“ новог система уз трагање за одговорима о снази...
- План и програм рада усмереног ка даљој изградњи система.

2. СИСТЕМ СПОРТА

Спортски систем је целисходно састављена целина спорта унутар једне државе која води напретку у појавним областима, какве су спорт, физичко васпитање и спорт за све.

Национални систем спорта је комплексна целина односа, праваца деловања већег броја чинилаца и за кога се може рећи да је јединство различитости.

2. СИСТЕМ СПОРТА

Систем спорта није нека од спортских лига или асоцијација већ је организовање чинилаца спорта у функцији оптимизације квалитетних и квантитативних могућности спортског покрета једне земље, или међународног спортског покрета удруженог у МОК.

2. СИСТЕМ СПОРТА

Основу система спорта чини спортска организација (од националне, преко регионалне, локалне до самог спортског клуба).

Квалитет спорта зависи од бројности и снаге сваког појединачног спортског клуба који су носиоци развоја спорта.

2.1. Анализа система спорта

Систем спорта се може анализирати у односу на чиниоце (микро, мезо, макро) који доводе до резултата у врхунском спорту.

Микро - генетски, психолошки, техника, кондиција, родитељи, школа, тренери, навијачи...

Мезо - клубови, националне спортске федерације-национални грански савези Србије и ОКС.

Макро - политичко уређење, економска моћ друштва, величина популације...

Схема 1. Аналитички модел три нивоа организације система спорта Србије (Јевтић, 2009).

2.1. Анализа система спорта

Систем се може анализирати и на основу природе веза које владају у њему, тј. постојање или отсуство мреже којима се вредности датог спорта преносе, на пример од националног до сваког појединог вежбача (вертикални ниво), односно колико сам спорт делује као систем (хоризонтални ниво).

2.1. Анализа система спорта

На пример у Србији је недостатак повезаности клубова са школама и физичким васпитањем.

Анализа система спорта се може учинити и у односу на учешће и приступачност спорта свим грађанима, финансирање спорта, односа спорта и медија, технологије тренинга, примене наука у спорту, програма за развој тренера и њихове компетентности, у смислу развијености приступачности спорта особа са инвалидитетом...

2.1. Анализа система спорта

Ток сазнања о систему спорта започиње одређењем улога, следи изучавање процеса и ове две фазе доводе до закључка или учинка.

УЛОГ

људски, материјални
финансијски ресурси

...

ПРОЦЕС

подршка спортистима,
технологија тренинга,
развој каријере,
улазак у врхунски спорт

...

УЧИНАК

број учесника,
медаље,
осећај задовољства

...

3. ДЕЧИЈИ СПОРТ У СИСТЕМУ СПОРТА

Стратегија спорта у делу државног ангажовања у уређењу спорта, коју је усвојила Влада РС на прво место ставља децу и њихово учешће у спорту. Разлози за то су: 1. социјалне, образовне, моторичке способности, навике које се кроз спорт стичу и директно опредељују СИМ...

2. Дечији спорт је основа на којој се успоставља и развија врхунски спорт, о олимпијцу се размишља у клубу и школском систему (погледати истраживање Радојевић 2006).

3.1. Дечији спорт – врата за врхунски спорт

Превођење што већег броја младих у врхунски спорт и њихов развој.

Пут развоја до врхунског спорта одређен је процесом идентификације и развоја, економском снагом друштва, веза образовног и спортског система, применом наука спорта, квалитетом тренажног рада...

3.1. Дечији спорт – врата за врхунски спорт

Систем спорта у Немачкој

У дечијем спорту своју мисију реализује кроз масовни спорт.

Заснован је на два извора спортски клубови и школски спорт.

Федералне омладинске игре су форма такмичења која се организује од 1951. (пливање, гимнастика, атлетика). Ван ових годишњих игара систем школског спорта није такмичарски.

3.1. Дечији спорт – врата за врхунски спорт

Систем спорта у Енглеској

Скоро 400 специјализованих спортских школа које се додатно финансирају од стране државе. Ове школе су важне у подизању стандарда ФВ јер се од њих врши трансфер методике рада са ученицима у регуларним школама. Квалитет наставе ФВ и могућност учествовања у спорту су утицали на повећање броја младих спортиста. Спорт је део слободних активности, у 2002. години 42% свих ученика је учествовало у њима.

3.1. Дечији спорт – врата за врхунски спорт

Систем спорта у Канади

Спорт је организован кроз локалне спортске лиге, тзв. мале лиге у локалним заједницама окупљају децу и младе нарочито у америчком фудбалу и хокеју. Локалне заједнице имају пресудну улогу у приступима објектима и подстицају за одвијање различитих програма. Такође важан део окружења спорта је образовни систем.

3.1. Дечији спорт – врата за врхунски спорт

Систем спорта у Кини

Велики број спортских школа у већим и мањим градовима. Развијени су следећи облици спортских школа: Народна спортска школа, средње школе физичког васпитања, такмичарске спортске школе...

Систем спортских школа је финансиран од стране влада провинција, тј. укупан спортски систем Кине је финансиран од државног политичког система.

3.1. Дечији спорт – врата за врхунски спорт

Систем спорта у Русији

Развијен систем спортских школа (2133), олимпијске спортске школе и академије. Сличан је систем као у Кини. У процесу идентификације и промоције талената руски систем је водећи у свету.

3.1. Дечији спорт – врата за врхунски спорт

Систем спорта у САД

Разлика постоји у односу на остале наведене системе.

Спорт се реализује кроз вертикалу школског система (вртић, основне, средње школе, колеџ).

Једино тело које се брине о спортистима је Национална спортска асоцијација која заједно са Олимпијским комитетом САД чини кровну организацију.

Школе са поносом истичу најбољег ученика, студента у различитим спортовима.

У већини других образовних система такмичења нису део универзитетског образовања, односно спорт на универзитету није део спортског система, односно универзитети су оријентисани искључиво према академском образовању док је спорт интегрисан у систем ФВ студената.

3.1. Дечији спорт – врата за врхунски спорт

Систем спорта у Србији

Проблеми: систем спорта, систем ФВ уопште, реализовање програма спорта у школама, веза спорта и васпитно-образовног система, непостојање система детекције надарености...

Проблеми због лоших решења у систему спорта и ФВ:

Нарушен постурални статус и недовољни ниво развоја физичких способности деце, слаб обухват деце организованим процесом физичког вежбања, мали проценат школа задовољава критеријуме опремљености простора...

3.1. Дечији спорт – врата за врхунски спорт

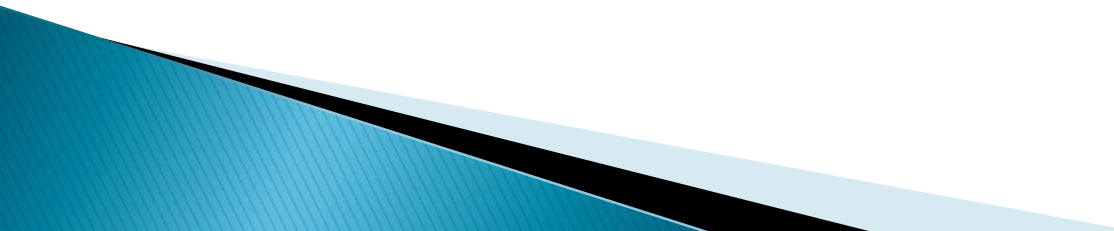
Систем спорта у Србији

Механизми који би помогли у превазилажењу наведених проблема су: функционално повезивање система спорта и система образовања. Њиховим повезивањем би се могло обезбедити: јединство система образовања и спорта, високостручно профилисан кадар, сарадња професора ФВ и тренера, нови приступ у ванчасовном организовању рада би обезбедио даљи развој спорта у школама, начин вредновања резултата у спорту у образовном систему, отпочињање процеса детекције надарених који би се реализовао у ФВ...

4. ЗАКЉУЧАК

- ▶ Са спортом се у сваком од наведених система почиње у периоду дечијег узраста.
- ▶ У центру свих система су спортиста, тренер, тренажни програм, помоћ науке...
- ▶ Дечији спорт је утемељен у квалитетном физичком васпитању, школском спорту, везама система образовања и спорта.
- ▶ Спорт се обезбеђују услови за интегрални развој детета СИМ.

4. ЗАКЉУЧАК

- ▶ Развој спортисте и резултата се планира дугорочно (10 година).
 - ▶ Идентификација и развој талената чине окосницу пута изградње врхунског спортског резултата.
 - ▶ Наука, научни институти и факултети су саставни део стратегије развоја свих облика спорта.
-

ДЕЧИЈИ СПОРТ – ПЕРСПЕКТИВА СТРУКЕ И ПРОФЕСИЈЕ

- ▶ Европска унија и шира међународна заједница све више дају значаја спорту и његовој друштвеној улози.
- ▶ 120 милиона становника (1/3 становништва) су чланови неког клуба.
- ▶ 3% бруто дрштвеног производа се стиче у спорту.
- ▶ Отварају се радна места у спорту.

1. ДЕЧИЈИ СПОРТ СВЕТСКА ПЕРСПЕКТИВА СТРУКЕ И ПРОФЕСИЈЕ

- ▶ У документима Уједињених нација спорт се види као средство у борби за мир, пријатељство, кохезију различитости.
- ▶ Кофи Анан: једна карика која би повезала све циљеве УН у новом миленијуму, која је кадра да ствара наднационалне везе цивилног друштва је **спорт.**

1. ДЕЧИЈИ СПОРТ СВЕТСКА ПЕРСПЕКТИВА СТРУКЕ И ПРОФЕСИЈЕ

МОК води и развија олимпијски покрет преко 3 стуба: олимпијске игре, култура, одрживи развој.

У приступу дечијем спорту МОК делује преко сва 3 стуба, а нарочито преко првог. Та стратегија је реализована први пут у Сингапуру у оквиру Олимпијских игара младих од 10 до 24. августа 2010. године. Културни и образовни програм су чинили саставни програм ових игара.

1. ДЕЧИЈИ СПОРТ СВЕТСКА ПЕРСПЕКТИВА СТРУКЕ И ПРОФЕСИЈЕ

Прве олимпијске игре младих су имале следећи програм: холистички развој спортисте, радионице, изложбе, фестивали, интерактивне уметничке инсталације, парк хортикултуре, промоција програма каријера после спорта...

- ▶ 3500 учесника је учило о вредностима које спорт чини у остварењу здравог живота.

1. ДЕЧИЈИ СПОРТ СВЕТСКА ПЕРСПЕКТИВА СТРУКЕ И ПРОФЕСИЈЕ

- ▶ Спорт за наду је пројекат који МОК реализује као подстицај да се деци и омладини земаља у развоју обезбеди право на спорт и образовање кроз олимпијске вредности. Заједничко за све програме је да се као основно средство образовања деце користи спорт.
- ▶ МОК има бројне програме (у Ел Салвадору, на Хаитију) за децу земаља у развоју.

2. ДЕЧИЈИ СПОРТ – ЕВРОПСКА И НАЦИОНАЛНА ПЕРСПЕКТИВА СТРУКЕ И ПРОФЕСИЈЕ

- ▶ Спорт је дубоко утемељен у европском цивилном друштву и све чланице евр. ол. ком. промовишу: демократичност (спорт је отворен за све), пирамидална устројеност (од клуба у бази до националних федерација), макс. заступљеност на локалном, рег., нац. нивоу.
- ▶ Спорт све више добија на значају као једна од најважнијих области за развој здравог и демократског друштва.

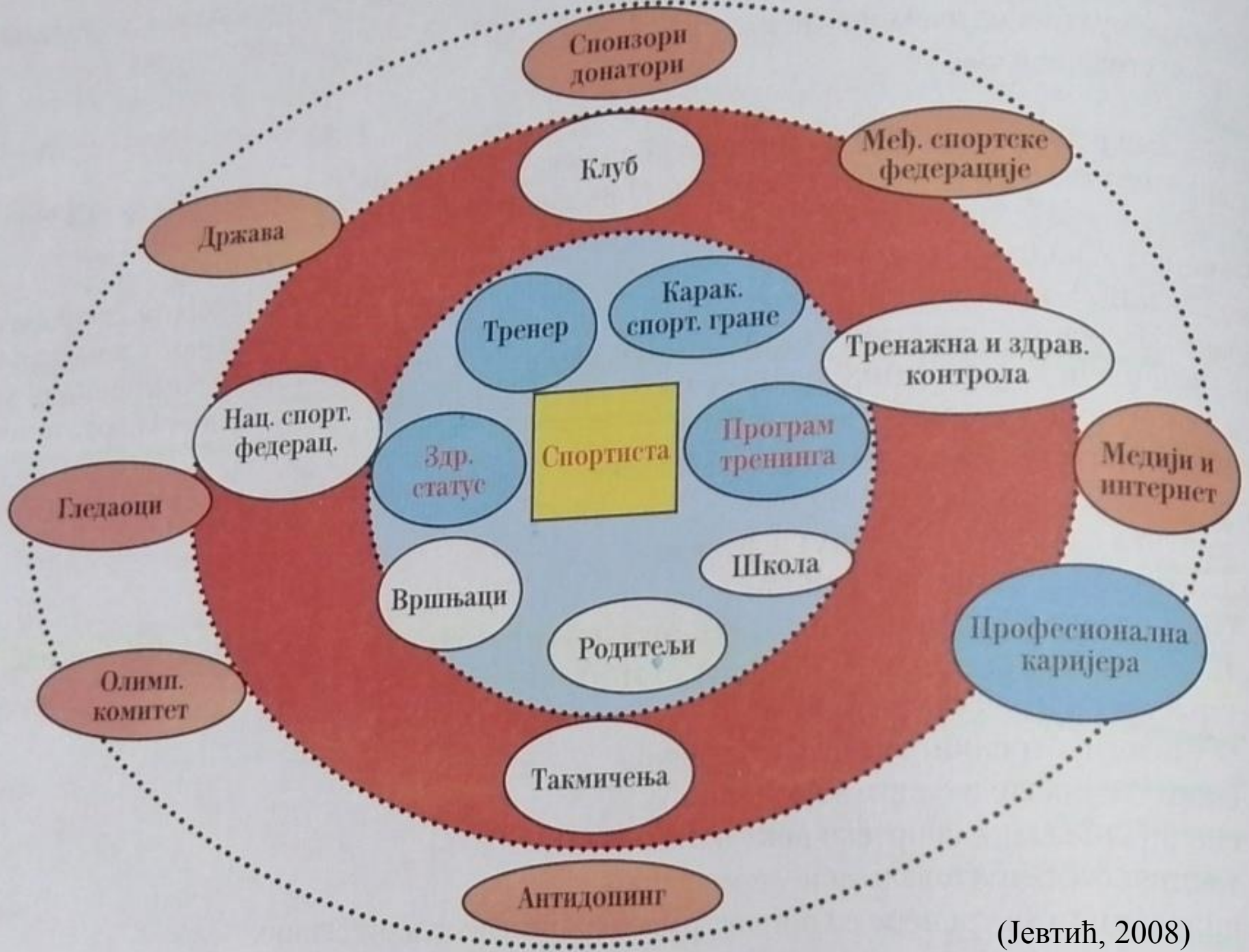
2. ДЕЧИЈИ СПОРТ – ЕВРОПСКА И НАЦИОНАЛНА ПЕРСПЕКТИВА СТРУКЕ И ПРОФЕСИЈЕ

На основу анализе стања у дечијем спорту у 27 чланица, дата су упутства за побољшање дечијег спорта: медицинска брига, исхрана, заштита од повреда младих, обим и фреквенција тренинга у зависности од узраста, почетак са тренингом, технологија тренинга, такмичења, приручници за тренере.

2. ДЕЧИЈИ СПОРТ – ЕВРОПСКА И НАЦИОНАЛНА ПЕРСПЕКТИВА СТРУКЕ И ПРОФЕСИЈЕ

Дечији спорт у ЕУ је све више спортоцентричан.

Чиниоци који окружују дете-спортисту граде 3 стратума (ужи део система, чиниоци система спорта, чиниоци окружења) утицаја на његов развој.

(Јевтић, 2008)

2. ДЕЧИЈИ СПОРТ – ЕВРОПСКА И НАЦИОНАЛНА ПЕРСПЕКТИВА СТРУКЕ И ПРОФЕСИЈЕ

Национална стратегија коју је влада РС усвојила 2008. године као примарни стратешки циљ спорта издваја дечији спорт.

„Физичка неактивност деце и адолесцената негативно утиче на њихов физички и духовни развој, чиме се угрожава јавно здравље и појединца и умањује регрутна база за врхунски спорт“.

2. ДЕЧИЈИ СПОРТ – ЕВРОПСКА И НАЦИОНАЛНА ПЕРСПЕКТИВА СТРУКЕ И ПРОФЕСИЈЕ

Наставним планом се мора обезбедити довољан број редовних часова и ванчасовних активности, унутар кога је могуће остварити мисију квалитетног ФВ и школског спорта, и партнерства са системом спорта.

3. ОКВИРИ ЗА РАЗВОЈ ДЕЧИЈЕГ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

Истраживачи ће у спортским друштвеним и биомедицинским наукама убудуће свој научни оквир тражити и налазити у изучавању нових области:

1. Спорт као део идентитета савремене цивилизације развија се уз поштовање природних (биологија човека) и економских (модерне ОИ постале су чиниоци којима се повезује животна и социо-економска средина) законитости.

3. ОКВИРИ ЗА РАЗВОЈ ДЕЧИЈЕГ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

2. Здравствена, социјална, образовна и културна функција – вредности спорта

спорт као средство, у акционим плановима и агендама здравствених, образовних... институција. Све оне теже да користе спорт у подстицању и афирмацији здравствених, образовних, економских вредности појединца и друштва.

Спорт као циљ, подразумева технологију тренинга којом се развијају моторичке способности, уче кретања, стичу знања, гради социјална компетентност за спорт.

3. ОКВИРИ ЗА РАЗВОЈ ДЕЧИЈЕГ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

3. Спорт као школа живота

У документу УН спорт је препознат као **точак образовања** а физичко васпитање деце као једини образовни предмет који је оријентисан према ученику, његовом телу.

4. Спорт и одрживи развој

- ▶ **WHO:** физичка активност није само здравље, већ је то здрав – квалитетан начин живљења.

3. ОКВИРИ ЗА РАЗВОЈ ДЕЧИЈЕГ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

У платформи ЕУ за деловање у простору исхране, физ. акт., здравља пише да се одрживост постиже са:

- ▶ 30 мин. умерене физ. акт./ 5 пута недељно код особа 18-65 година, или 20 минута интензивнијег вежбања три пута недељно;
- ▶ Свакодневно од умереног до вишег интензитета у трајању од 60 минута код деце школског узраста.

3. ОКВИРИ ЗА РАЗВОЈ ДЕЧИЈЕГ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

5. Дечији спорт као академска област

- ▶ У Европи се наглашава потреба за успостављањем „хуманог света дечијег спорта“, а на тај начин се обезбеђује и хумани свет омладинског спорта.
- ▶ Таквим теоријским приступом из кога би уследила и пракса, избегла би се ситуација у којој се у раду са децом и младима преносе обрасци рада са одраслима и тиме наноси штета деци, а и развоју спорта.
- ▶ Квалитетан дечији спорт гради врхунски спорт, развија навике и вредности за цео живот код великог броја учесника у спорту.

РЕЗИМЕ

- ▶ У 21. веку је велики број нових професија које се стичу у спортском „производу“. Радна места у спорту захтевају стручњаке високих личних и образовних квалитета.
- ▶ Често се дограђују и мењају универзитетски програми са циљем школовања тренера високе компетентности. И поред уложеног напора у Србији нису регулисана радна места и професије у спорту, као ни тржиште радне снаге.

РЕЗИМЕ

- ▶ Спорт је дубоко утемељен у европском цивилном друштву. Његов статус је израз културе живљења и ставова према вредностима које спорт доноси.
- ▶ Спорт је дубоко утемељен у европском цивилном друштву. Иако не постоји модел спорта све чланице ЕОК промовишу: демократичност, пирамидалну устројеност, максималну заступљеност на лок., рег., нац. нивоу.

РЕЗИМЕ

- ▶ Чланице ЕУ раде на даљен унапређивању и прилагођавању вредности спорта специфичним потребама детета.
- ▶ У 21. веку би спорт требало да буде средство подршке у одрастању деце.
- ▶ Истраживачи у спортским, друштвеним и биомедицинским наукама у 21. веку свој научни оквир за истраживања налазиће и у изучавању нових области спорта: спорт као део идентитета савремене цивилизације; спорт и његове здравствене, социјалне, образовне и културне функције-врености спорта; спорт као „школа живота“; спорт и одрживи развој; дечији спорт као академска област.

РЕЗИМЕ

- ▶ Стратегија да ОИ и спорт буду инспирација младих да живе у складу са друштвеним вредностима је реализована 2010. године у Сингапуру где су одржане Прве олимпијске игре младих, а културни и образовни програми су били саставни део ових игара.

ХВАЛА НА ПАЖЊИ